

DOEPAK

DuPAK DoePAK POPPENSPE(E)LMUSEUMKRUMELKRANTKRABEL DoePAK DuPAK
Nr. 204

‘Beep!’: de dalang en zijn ringtoon

De mobiele telefoon gaat af bij de Balinese *dalang*: een bericht? De dalang is de poppenspeler en leider van het *gamelanorkest*. Met gekruiste benen zit hij bij het wayangkulitspel (kulit = schimmen) achter een scherm (*kelir*). Zijn gezicht is naar het publiek gericht, zijn rug naar de muzikanten. Hij beweegt de leren figuren, spreekt hun rol en zingt. Met een houten hamertje (*cempala*) – dat tussen de tenen van zijn rechtervoet zit – geeft hij klopsignalen tegen een kist (*kotak wayang*) om het tempo van de muziek aan te geven. Tussen de speler en het wayangscherm brandt een lamp (*blencong*). Hierdoor ziet het publiek de poppen als schaduw. Niet gebruikte figuren worden in de stam van een bananenplant geprikt: links de kwade partij, rechts de goede. Op het plaatje houdt de dalang met zijn linkerhand de clown *Twalen* omhoog, met zijn rechter een *Kekayon*. Zijn assistent reikt hem de komische knecht *Mredah* aan. Links op de voorgrond staat een ketel met thee klaar.

Wil je meer te weten komen over het wayangspel? Zie: *Wayang: poppen- en schimmenspel uit Indonesië* – <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak98.pdf>, *Wayang kulit* – <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/techniek/spel12.html> en *Bolle buik, bil, bult en blote bol: mutsje op, petje af* – <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak166a.pdf>. Hyperlinks: klik op de vet gezette en cursieve woorden. Dit document op internet, zie: <http://www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl/pdf/Doepak204.pdf>. Illustratie spotprent: Ari Winata ©, BOG-BOG Bali Cartoon Magazine (Denpasar, 2003). Vragen, tips en opmerkingen zijn welkom via *contact*.

Veel bel- , lees- en kijkplezier. ‘Sampai jumpa lagi’ (tot ziens). *Applaus!*
Concept en tekst: *Otto van der Mieden* © (2013).

Doepak is hét Poppenspe(e)lmuseumcadeau. Doepak is gratis voor iedereen die de vragen van een Poppenspe(e)lspuurtucht goed beantwoord heeft. Verzamel alle afleveringen van de Doepakkrumelkrant en -krabbels! Een dupak (spreek uit: deepak) is een stang- en trucepop. Het nummer met de dupak wordt in het Tsjechische en Slowaakse volkspopentheater met marionetten en stangpoppen altijd als toegift opgevoerd. De pop maakt sprongen waarbij zijn lijf beurtelings lang en kort wordt. Het is een truce die overeenkomt met het uitrekken en weer inkrimpen van de hals van de Dood van Pierlala in de poppenkast. Pierlala is een stokpop en wordt van onderaf gemanipuleerd; de dupak wordt als stangpop van bovenaf bewogen. Terwijl het rijzen van Pierlala's hals heel langzaam en onder doods stilte geschiedt, gaat het strekken en krimpen van de dupak razendsnel en met veel tumult. Dupak betekent 'stampend'. De houten voeten zijn met lood verzwaard. Het lijf van de pop is een zak van stof. De stang waaraan de dupak hangt, gaat door het hoofd en het lijf en zit vast aan de houten heup. Het gat in het hoofd is wijder dan de dikte van de stang, waardoor de kop soepel op en neer gaat. Aan weerszijden van de kop van de dupak is een touw vastgemaakt. De touwen gaan omhoog en zijn bevestigd aan een speelhout. Door dit op en neer te bewegen, rekt en krimpt het lijf. De pop gaat als het ware door de knieën en veert weer op. Behalve springen kan de dupak ook om zijn as draaien; daarbij zwierven de armen wijd uit.